

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Arvot, niiden muuttuvuus ja pysyvyys

Klaus Helkama

ETENEn kesäseminaari 30.8. 2012

Sisälllys

- Mistä arvot tulevat: lyhyt historiallinen katsaus
- Arvojen typologia
- Arvojen muutokset ja niihin vaikuttavat tekijät

”Arvot” edellyttävät erimielisyyttä arvoista

- → **Euroopassa** 1700-luvun loppu: kristinusko
 - (Antiikin Kreikassa ja Roomassa sekä talmudilaisessa traditiossa käsitelty arvoristiriitoja)
- Kant: onko oikein valehdella toisen hengen pelastamiseksi? (rehellisyys vs henki)
- ”Vastuu” ja ”moraalinen arvostelukyky” ilmaantuvat 1700-luvun lopulta →
- ”Arvojen järjestys” (Nietzsche, 1887)

Arvojen yhteiskuntatieteellinen tutkimus

- Alkoi 1900-luvun alussa
- Nykyisin yleisin tapa: arvoluettelo, jonka arvot asetetaan tärkeysjärjestykseen tai arvioidaan niiden tärkeyttä ”elämäni ohjaavana periaatteena” esim. -1/0/ - + 7
- Myös: sisällönanalyysi: esiintymistiheys esim. sanomalehdissä

Arvot

- - ovat suhteellisen pysyviä yleisiä päämääriä, jotka ohjaavat valintoja, havaitsemista ja toimintaa monissa erilaisissa tilanteissa ja jotka yksilö voi asettaa tärkeysjärjestykseen

Pysyvyys:

- Yliopisto-opiskelijoiden seurantatutkimus (Uutela, Helkama & Salminen 1982): ei juuri muutosta opiskeluaikana – opiskelijat olivat valinneet alansa arvojensa mukaan.

Shalom Schwartz

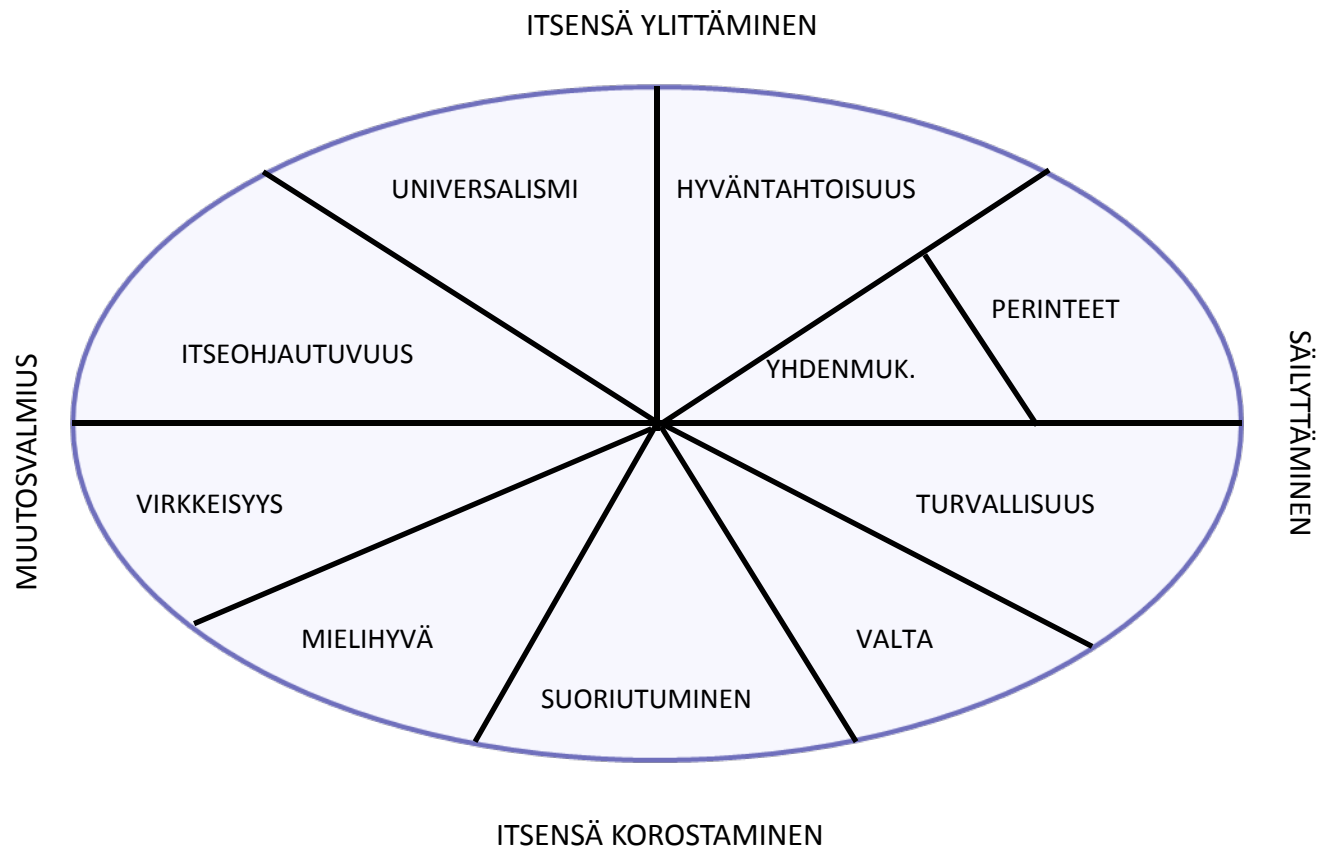
**Arvoilla on
universaali
rakenne ja
sisältö.**

Schwartzin tutkimusohjelma

- Mittari, jossa 56 arvoa, niistä 40:llä sama merkitys eri maissa
- Mittauksia 70 eri maassa (1985 -), Suomi alusta saakka mukana
- Nykyään yleisimmin käytetty mittari ja teoria (J. Cross-Cultural Psychology, 2011)

Schwartzin arvomalli

Mallin pääpiirteet

- 2 ulottuvuutta: itsensä ylittäminen – itsensä korostaminen, muutosvalmius – säilyttäminen
- Vastakkaisuus ja yhteensopivuus
- Motivaatiojatkumo (uskollisuus esim.)
- Arvot muodostavat järjestelmän

Olennainen tulos:

- Arvojen järjestys hyvin samanlainen eri puolilla maailmaa: 1) Hyväntahtoisuus, 2) Universalismi, 3) Itseohjautuvuus 4) Turvallisuus... 9) Perinteet, 10) Valta
- → ei pidä liioitella maiden ja yksilöiden välisiä eroja
- - mutta niillä on kuitenkin merkitystä

Esimerkki: Vakaiden ja epävakaiden maiden vertailututkimus (Helkama ym. (1998/2009))

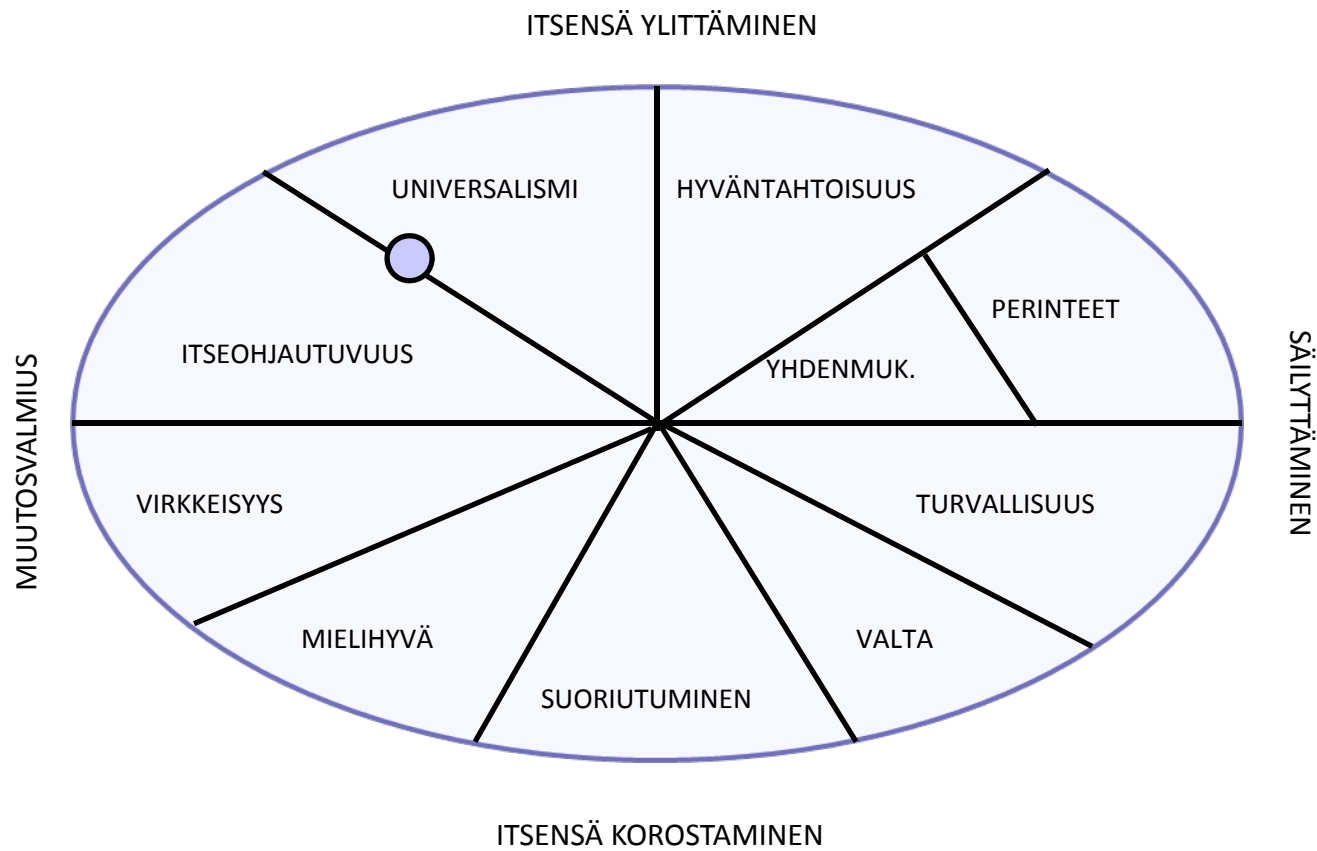
- Lukiolaisia Suomesta, Venäjältä, Virosta, Sveitsistä
- Ei suuria eroja maiden välillä
- Virikearvojen kannattajat näkivät yhteiskunnan epävakana, säilyttämisarvojen kannattajat vakaana

Keskeiset havainnot:

- Maan **taloudellinen vauraus** → muutosvalmiusarvojen tärkeys (ja ←)
- **Koulutustaso** → muutosvalmiusarvot (individualismi)
- (Yhdysvalloissa yhdenmukaisuus-sanojen esiintyminen väheni tasaisesti 1900-1980 (1980 1/10) (*restraint, regard, consideration*))
- **Perinteiden** voima (Japani, Kuwait)

Suomalaisten arvot 2001

Verkasalo, Lönnqvist, Lipsanen & Helkama, EJSP 2009; Puuhiniemi 2002

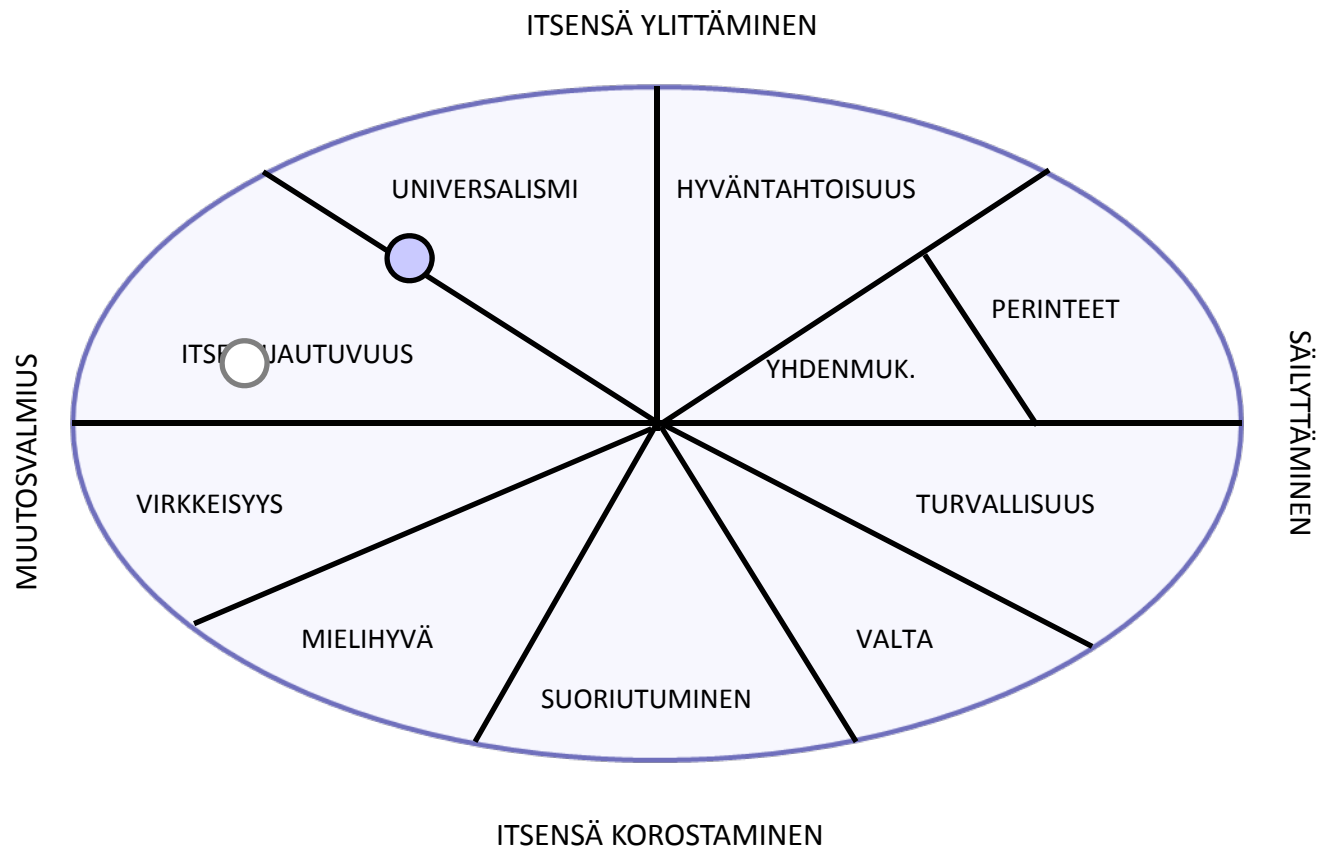

Arvoprioriteettien eroja ja yhtäläisyyksiä

- Länsi-Eurooppa samanlainen kuin Suomi
- Entä eri instituutiot (talous, uskonto, oikeuslaitos, tiede, taide, tekniikka)?
- - Erotteleva ulottuvuus: Itsensäylittäminen
 - itsensäkorostaminen:

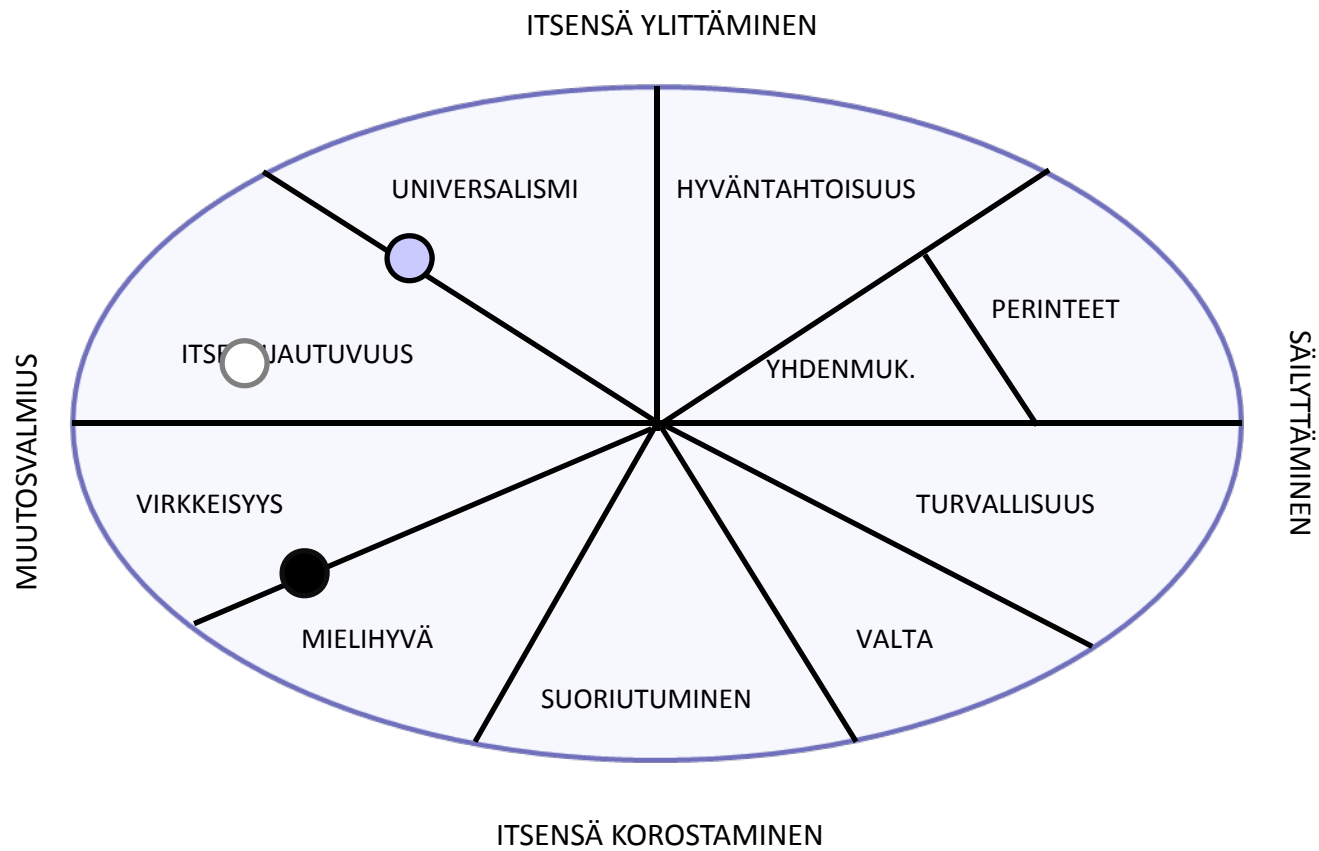
Hum.-yhteiskunnallisten alojen arvot

Verkasalo, Daun & Niit Etn Eur 1994; Myyry & Helkama Educ. Psychol. 2001

Tekniikan arvot

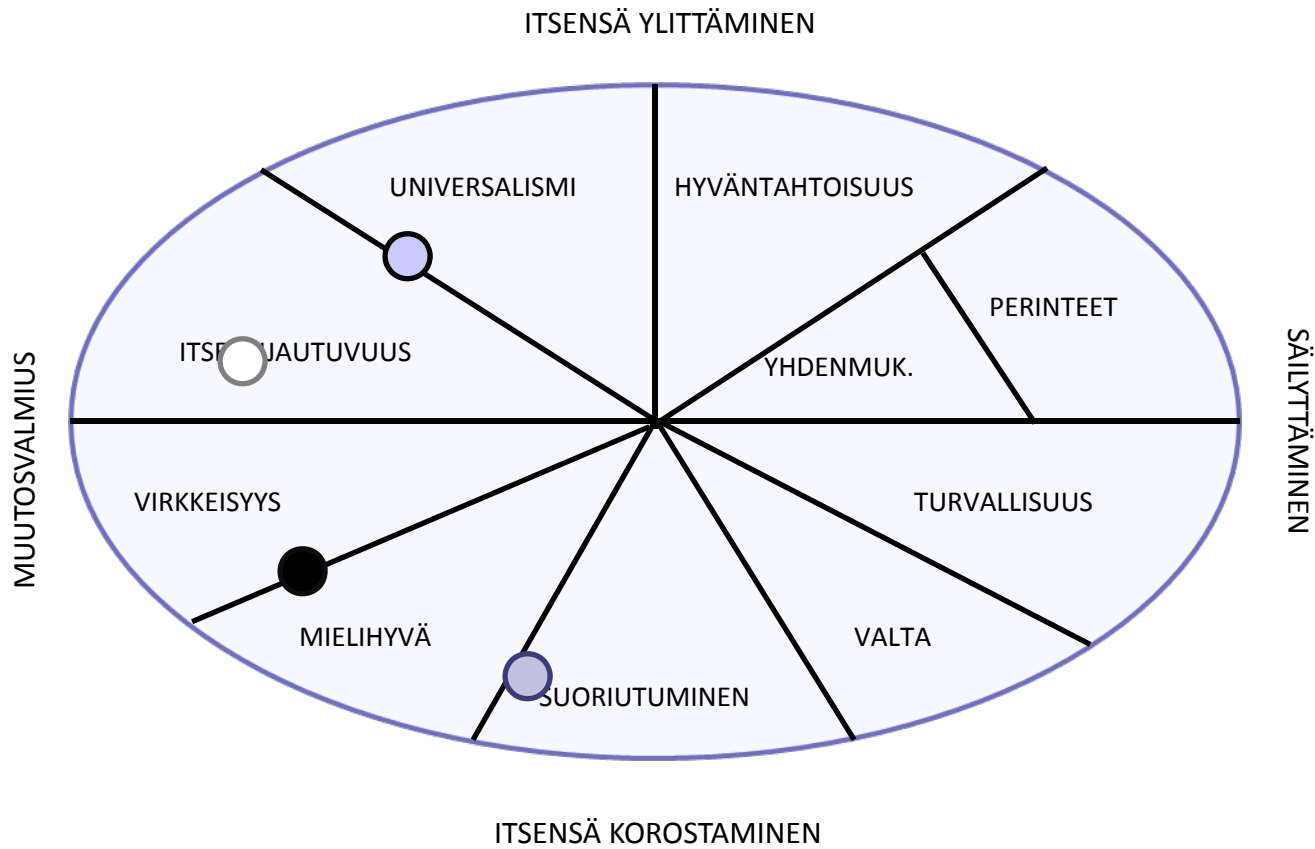
Myyry & Helkama, Educ. Psychol. 2001

Ekonomistien arvot

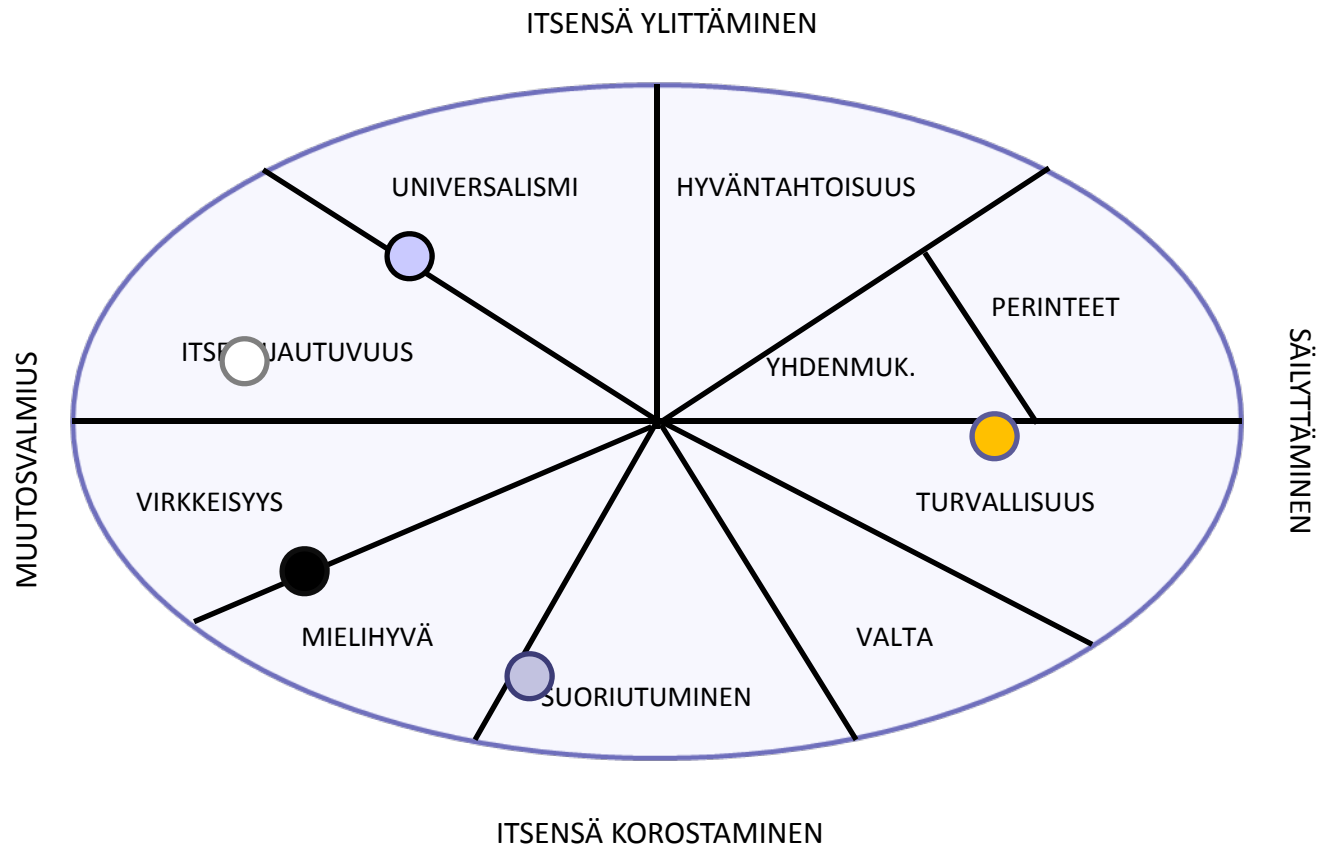
Suomi, Ruotsi, Viro, Venäjä, Israel, USA

Verkasalo, Daun, & Niit Etn. Eur. 1994; Myyry & Helkama Educ. Psychol. 2001; Gandel, Roccas, Sagiv & al. 2004, Lönnqvist & al. EJSP 2009

Yhdysvaltalaisien arvot

Schwartz 2007

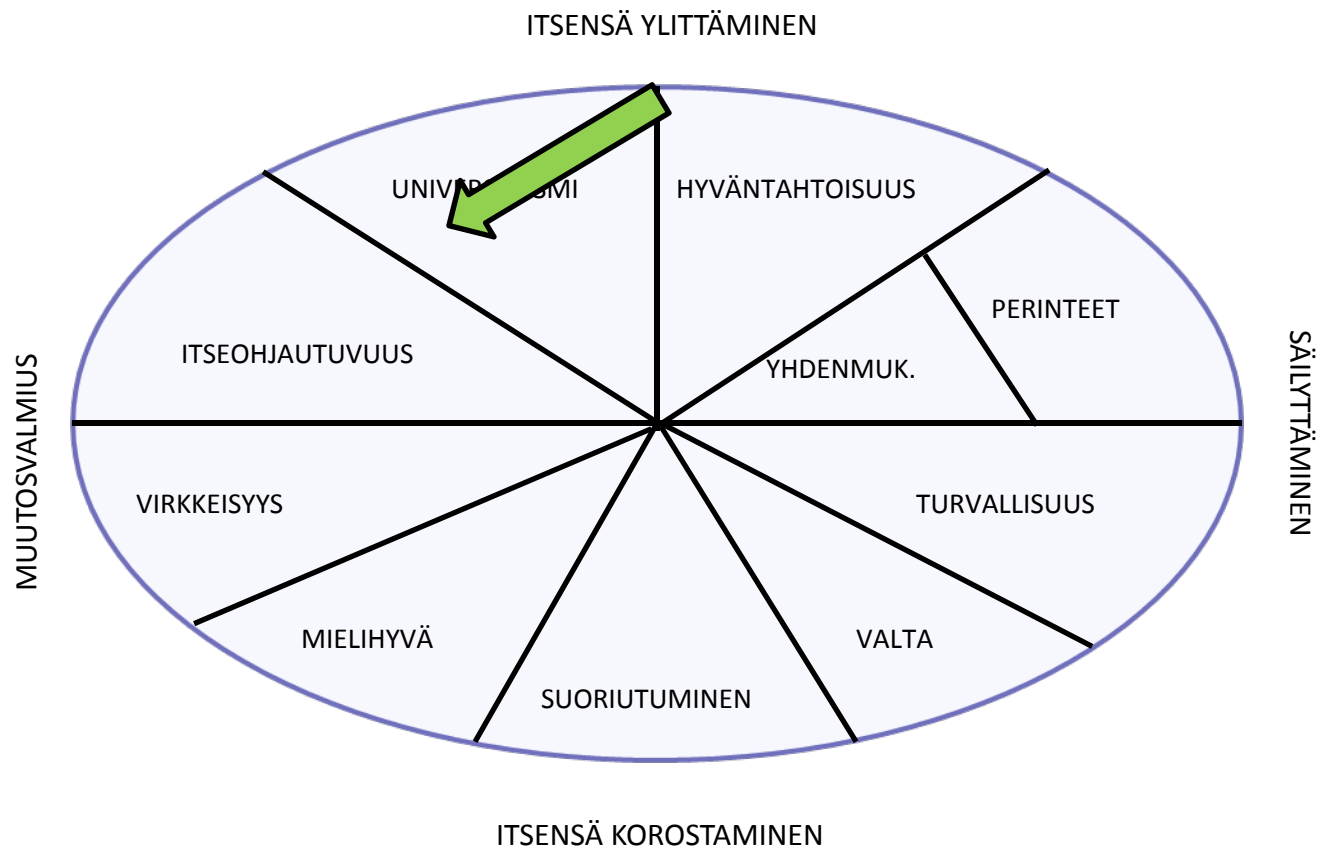

Arvomuuotos Suomessa

- 1982 – 1993 Pyhtää (Pohjanheimo)
- 1994 – 2007 Koko Suomi (edustavat otokset 2 vuoden välein) (Puohiniemi)

Arvomuutos Suomessa (Pyhtäällä) 1982-1993 (Pohjanheimo 1997)

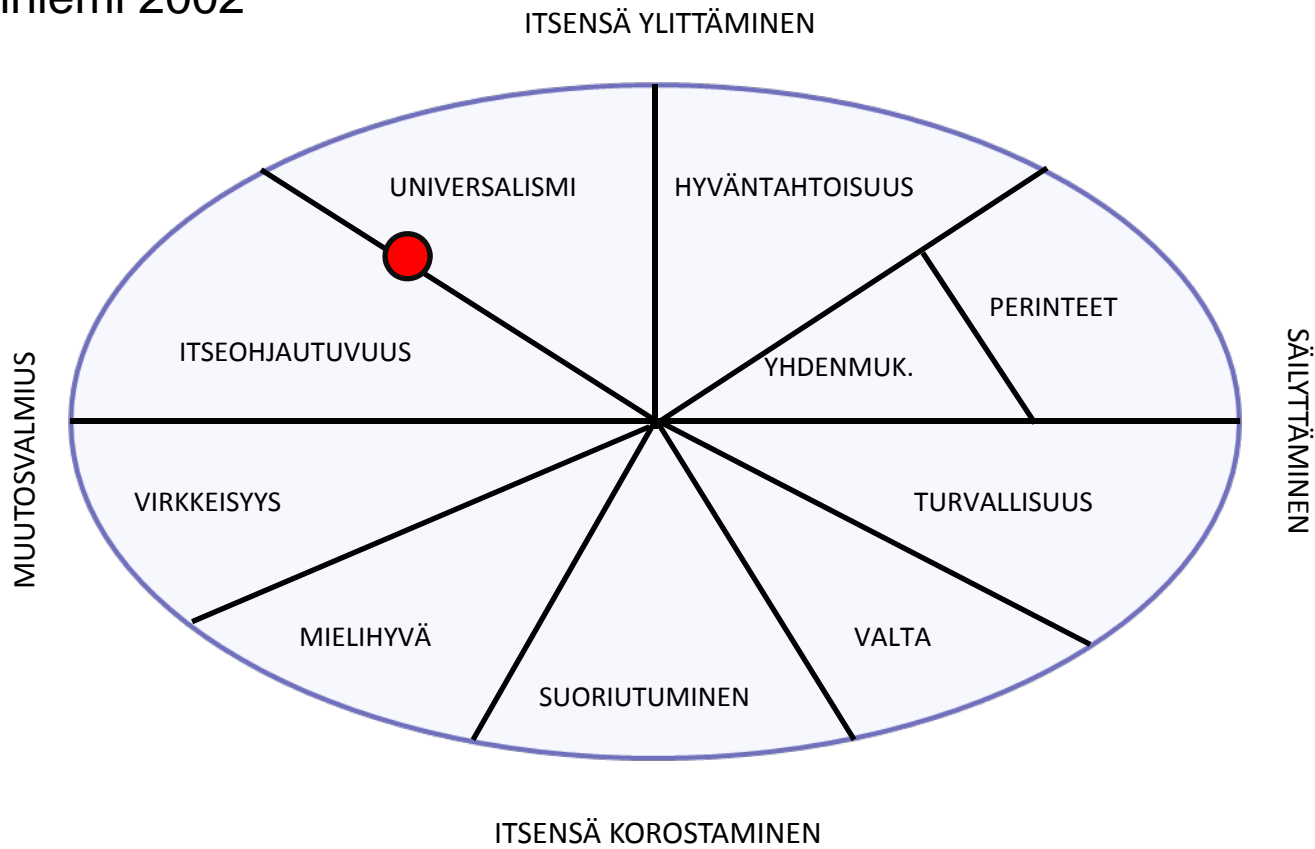

Suomi 1990- ja 2000-luvuilla

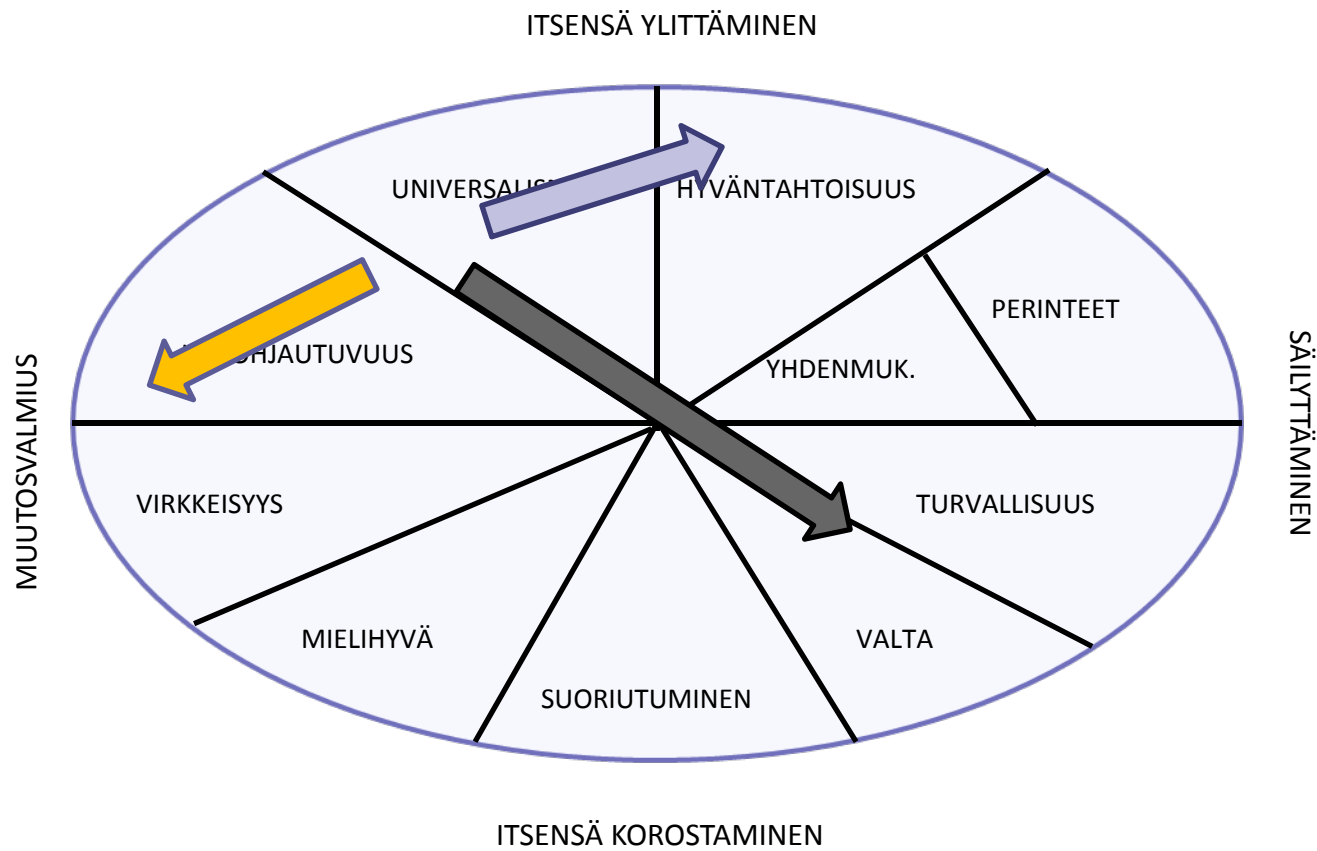
- Lama 1990-1993, talouden uusi nousu, globalisaatio, eriarvoisuuden kasvu, kilpailuyhteiskunnan vahvistuminen, taloudellisten arvojen soveltaminen yhä laajemmalle

Arvomuutos Suomessa 1993-2001= ei muutosta!

Puohiniemi 2002

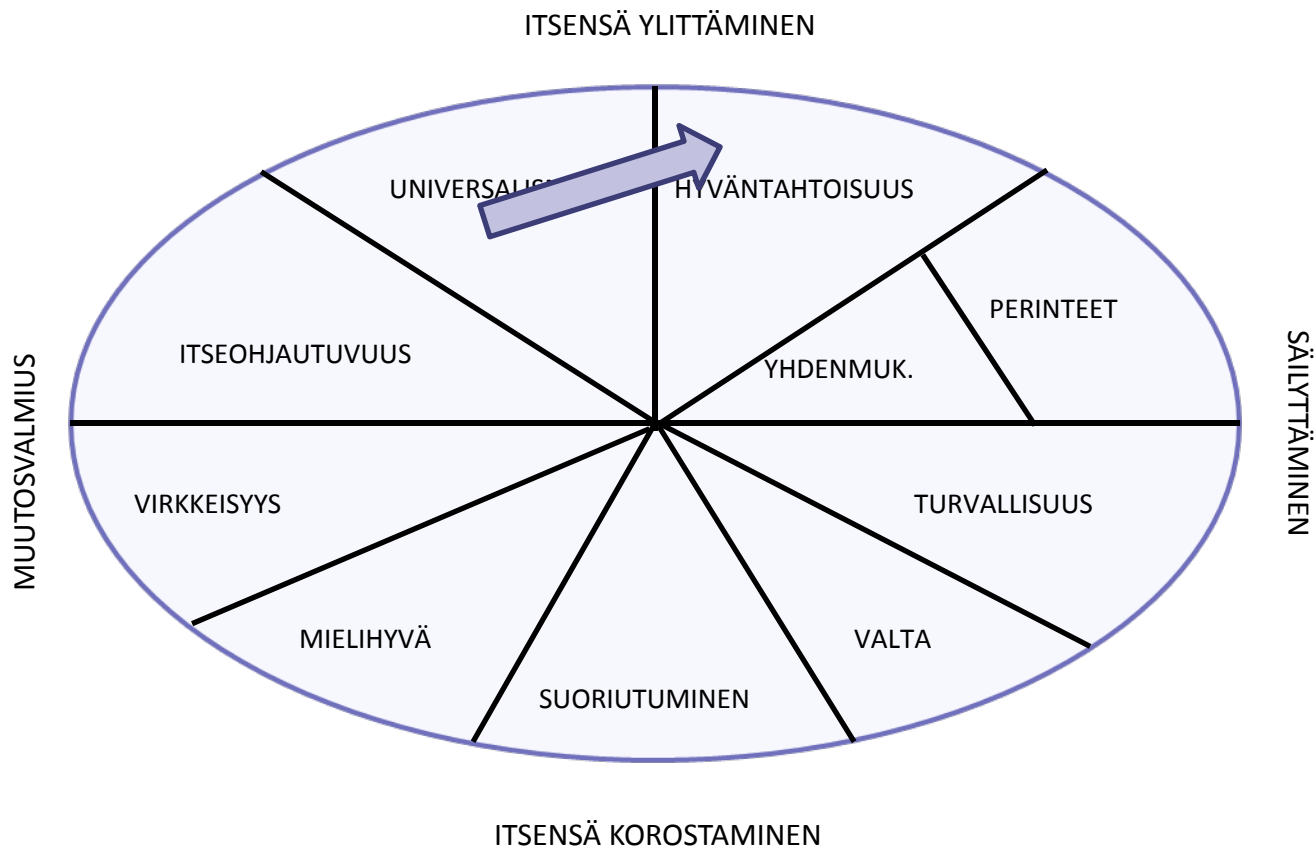

Hypoteesien kilpailutus: Suomi 2005?

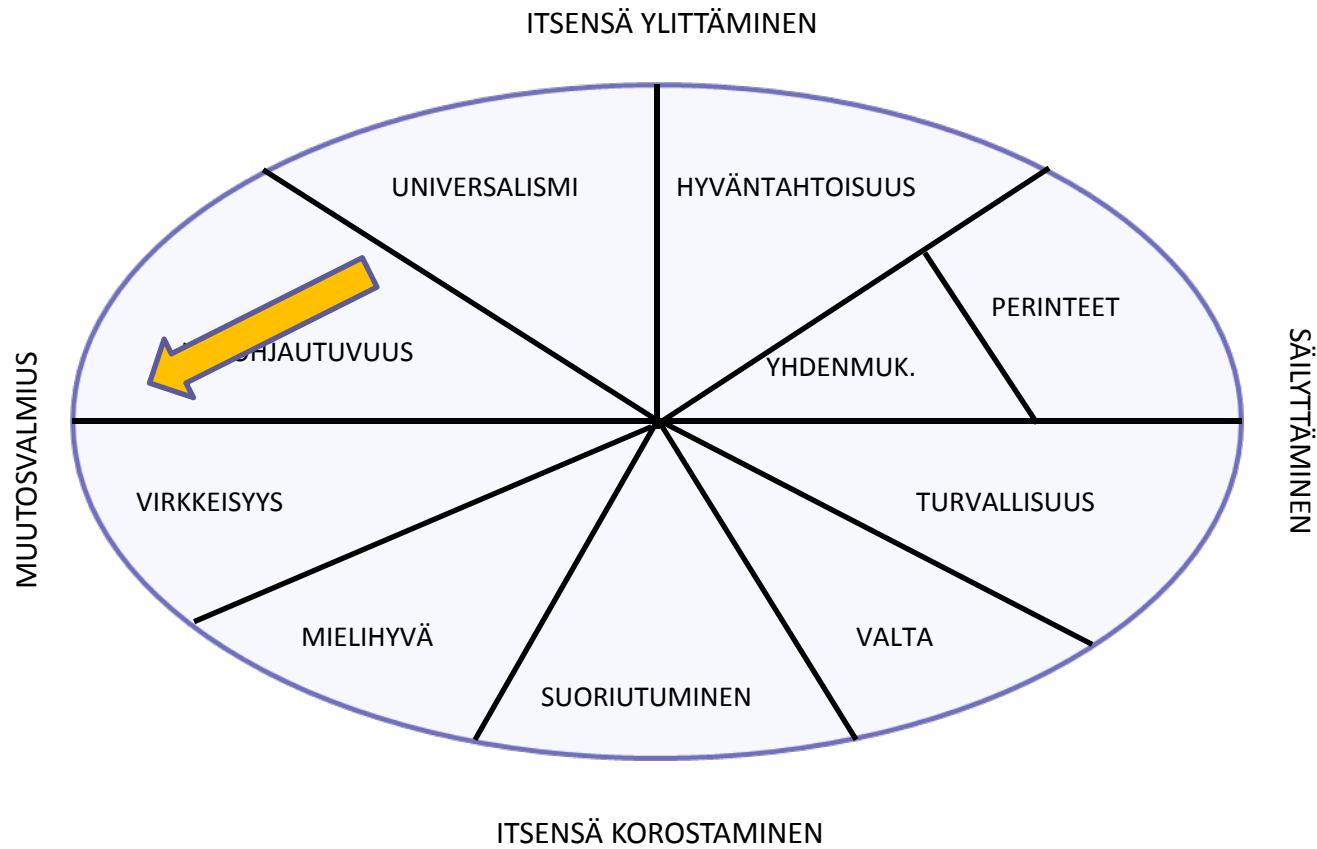

Hypoteesi 1: talouskasvu+ koulutustason nousu

Schwartz, Hofstede, Inglehart

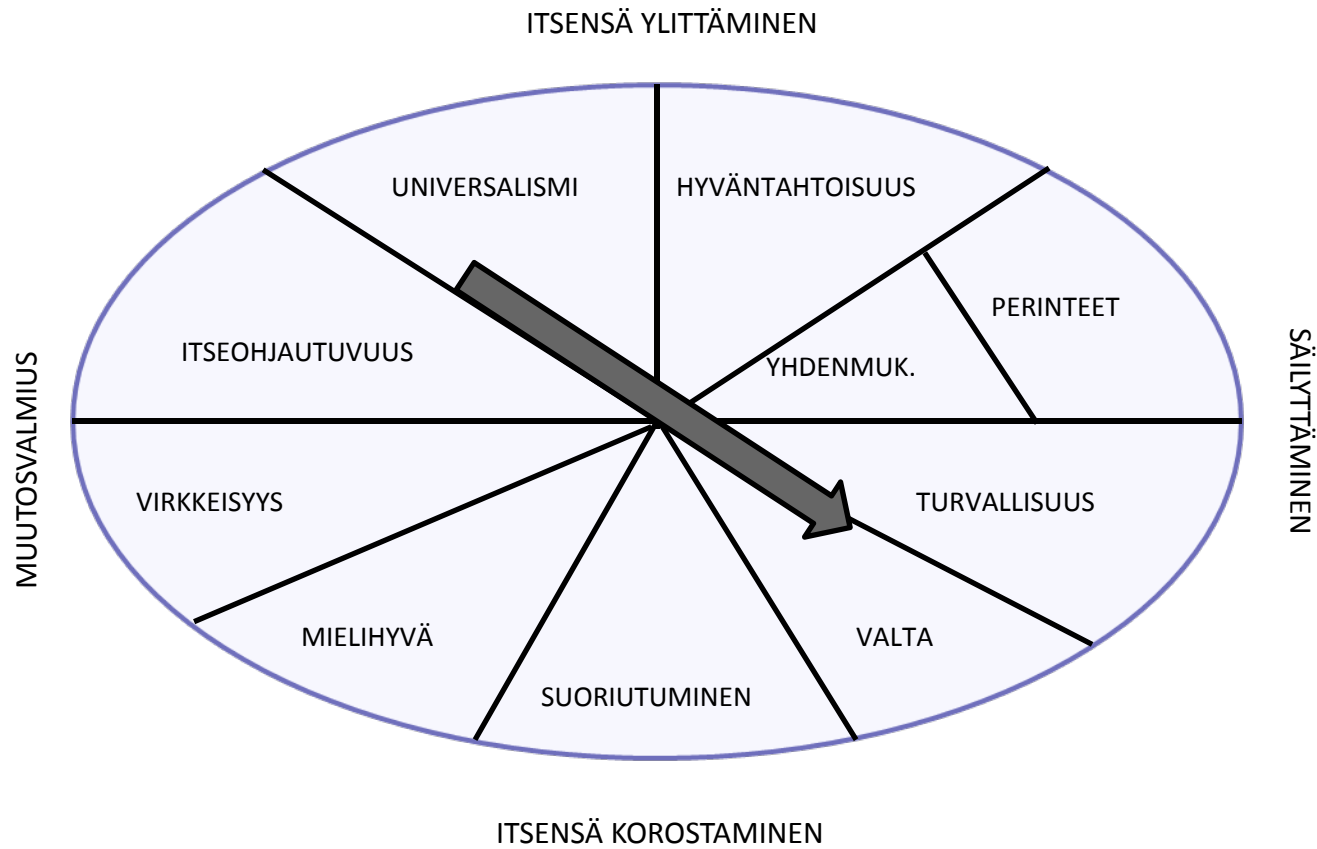

2 : Itsensä toteuttava ennuste: Homo oeconomicus (Björn Wahlroos: tuloerojen kasvu kannustaa)

3: homo socialis finnicus !! Puohiniemi

2006; Helkama, Finell & Pirttilä-Backman 2009; Finell & Olakivi 2010

Arvom muutoksen ominaisuuksia

- ”**Ajan henki**” – ilmiö: muutos samansuuntainen kaikissa ryhmissä
(Puohiniemi: Mainos- ja markkinointiväki: muutosvalmius alas)
- Muutoksen **järjestelmäluonne**: kun arvo muuttuu, sen lähellä olevat arvot pyrkivät myös muuttumaan (yhdenmukaisuus → perinteet, turvallisuus)

Eriarvoisuuden kasvu → yhteisölliset arvot
(yhdenmukaisuus, perinteet, turvallisuus) tärkeämmiksi -
seurauksia

- - sisäryhmä supistuu: Pyhtäällä samastuminen suomalaiseksi vahvistui kaikissa ryhmissä 1993- 2007; samastuminen eurooppalaiseksi ei (eivät sulje toisiaan pois)
- - moraalinen universumi kutistuu: velvollisuudet rajoittuvat sisäryhmän jäseniin (suomalaiset, oma perhe)
- - sisäryhmän arvot koetaan absoluuttisiksi, kun yhdenmukaisuus tärkein arvo
- - sisäryhmä – ulkoryhmä –asetelmat kärjistyvät

Sisäryhmä - ulkoryhmä

- ME:
 - Kaikki erilaisia, yksilöllisiä
 - Tunnetta mutkikkaita inhimillisiä tunteita (sääliä, syyllisyyttä, myötätuntoa)
- NE:
 - Samanlaista massaa
 - Tuntevat vain yksinkertaisia tunteita, joita eläimet tuntevat
 - → ali-inhimillistäminen, epäi.

Esimerkkejä

- Suomalaiset - maahanmuuttajat
- Huippuosajat – rupusakki
- Suuruudenhulluus + epärehellisyys: ei vain amerikkalaiset pankkiirit, vaan myös tutkijat (Mark Hauser; suomalaisia)

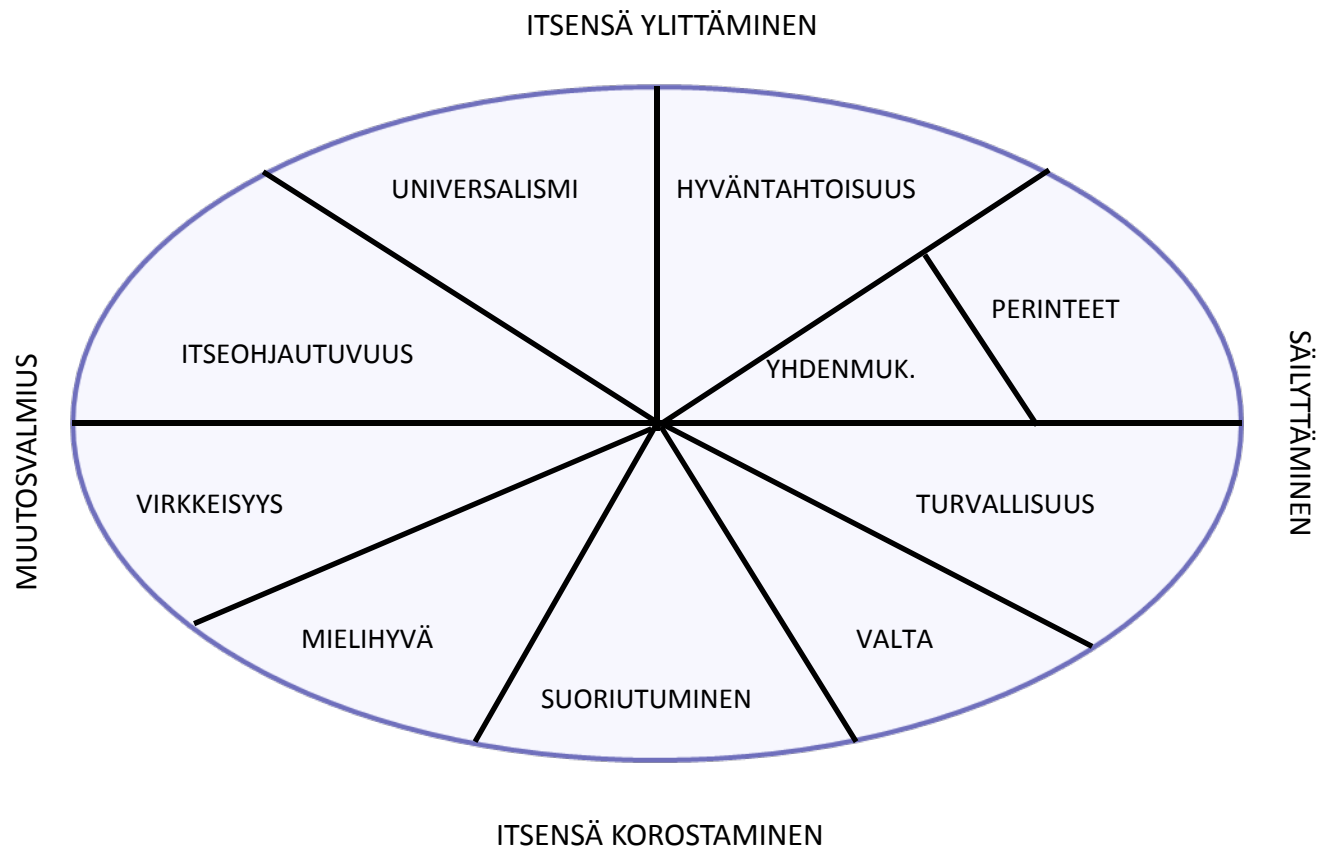
Moraaliarvot

- Hyväntahtoisuus, universalismi (→ empatia), perinteet ja yhdenmukaisuus
- Mma Ramotswe: niiden tasapainottaminen
- Universalismi (oikeudenmukaisuus, tasa-arvo) pitää yllä oikeusvaltiota

Paasikivi:

- *Remota iustitia, quid sunt regna nisi magna latrocinia* (Augustinus)
- Jos oikeudenmukaisuus syrjäytetään, valtiot ovat pelkkiä rosvojoukkoja

Arvojen tasapaino ja dynamiikka: muutosvalmius+its. kor. → tal. hyvinvointi → universalismi + hyväntahtoisuus

Aihetta optimismiin

- Ihmistenvälinen luottamus on Suomessa arvomuutoksista huolimatta säilynyt samana 2002-2008

Ihmistenvälinen luottamus

(Inglehart & Welzel 2005)

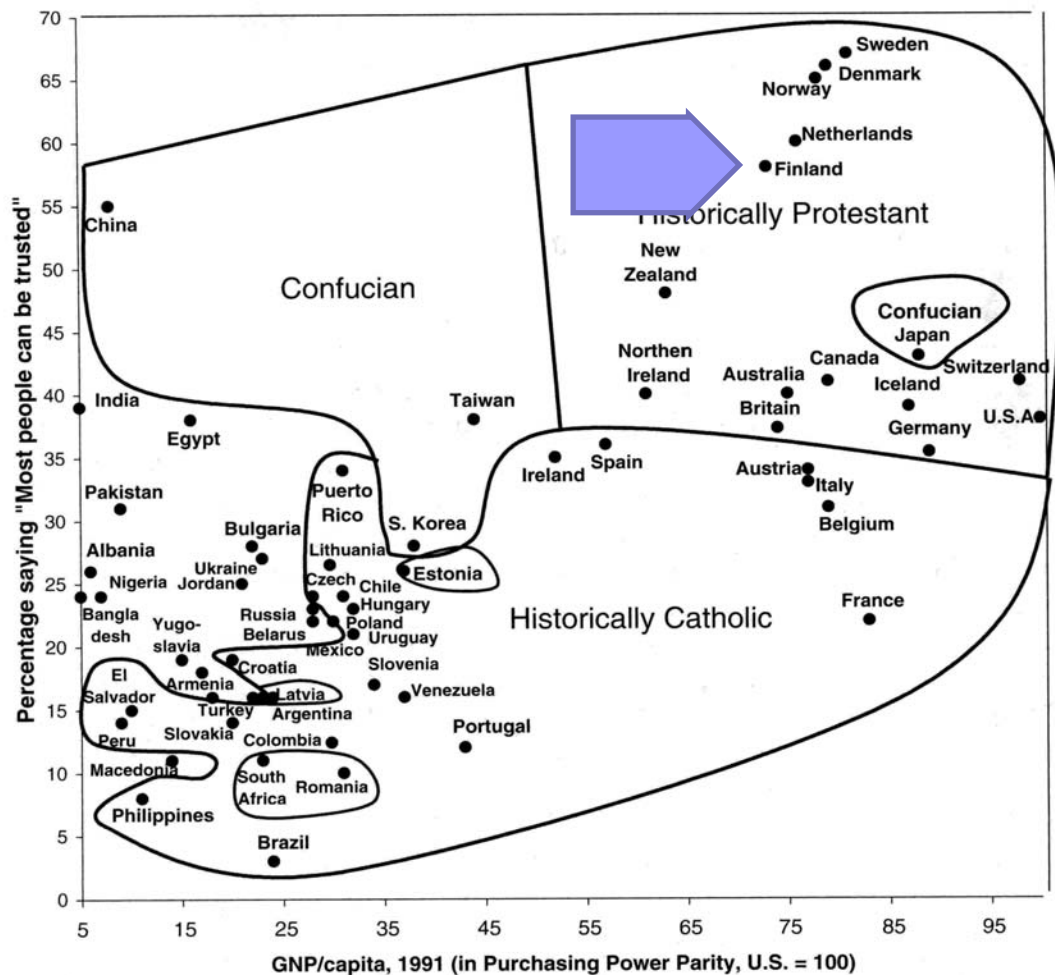

FIGURE 2.7. Cultural heritage and interpersonal trust, controlling for level of economic development.

Top values in 4 news magazines, 2000

■ Suomen Kuvalehti

- Universalism 19%
- Protestant Ethic 14%
- Achievement 10%
- Benevolence 10%
- Tradition 7%
- Stimulation 6%

■ Apu

- Benevolence 21%
- Protestant Ethic 11%
- Tradition 11%
- Universalism 10%
- Security 9%
- Stimulation 7%

Top values in 4 news magazines, 2000

Newsweek

- Benevolence 23%
- Stimulation 18%
- Self-Direction 14%
- Achievement 10%
- Universalism 10%
- Protestant Ethic 10%

Der Spiegel (means)

- Achievement 1.11
- Power 0.60
- Self-Direction 0.57
- Benevolence 0.45
- Protestant Ethic 0.30
- Universalism 0.23

Finnish studies on PE

- Pyhtää adults (n=230) rank: 7. (!)
- College students (n=800; Myyry & Juujärvi 2010): rank 4. (agriculture, nursing: 1.)
- Adolescents (16-17 years; n=1500) in 5 countries (Estonia, Finland, Italy, Russia, Switzerland): no large differences (around the middle)

Conclusion

- PE values are salient in the **social** value system (Rohan: A rose by any name? The value construct. Personality and Social Psychology Review, 2000, 4, 255-277) of Finns but not so high in the personal value hierarchies of Finns, which are not so different in this respect from the value hierarchies of other European countries

The reasons for moral diversity

- Morality initially ingroup norms and customs (etymology Greek: ethos →ethics, Latin mores → morality)
- Different norms in neighbour communities are a survival strategy, define boundaries of the ingroup → the number of religions and importance of collectivistic values is higher in areas where there are more contagious diseases:
- Fincher, C.L. & Thornhill, R. (&al.): Proceedings of the Royal Society, B, 2008 (2 articles)